

Les Torres de Santa Maria

Lliçà de Vall

Ubicació

Comarca:	Vallès Oriental
Lloc/Adreça:	Sector est del terme municipal. El Pla
Emplaçament	Carretera C-155 (Avinguda del Pla), al km. 14,9 carrer direcció nord 500 m.
Alçada:	116
Coordenades:	
Latitud:	41.59257
Longitud:	2.25323
UTM Est (X):	437761
UTM Nord (Y):	4604811

Classificació

Número de fitxa	08108 - 11
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Medieval Modern Contemporani Popular
Segle	XV-XX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Número inventari	IPA 29060
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial - productiu
Titularitat	Privada
Titular:	002314200DG30F0001GS

Fitxes associades:

[Bosc de les Torres](#)

[Alzina de Santa Maria del Vallès](#)

[Llindes de la masia de les Torres](#)

Bella Plana

Rec de les Torres

Església de Santa Maria de les Torres

Can Nadal

Goigs del Roser de Santa Maria de les Torres

Relloctge de sol de les Torres de Santa Maria

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la dl., 15/11/2021 - 09:51

fitxa:

Descripció

Antiga masia, de grans dimensions i d'origen medieval, que a principis del segle XX fou transformada en un centre residencial de menors de l'Obra Tutelar Agrària (OTA), de manera que s'hi van construir un bon nombre d'edificis auxiliars que formen una colònia agrària. El conjunt consta de la masia, que ha conservat molt bé els volums i la tipologia originària, més un seguit de cossos al seu voltant que conformen un pati central: un gran cos residencial de quatre pisos situat al sud-oest, un cos amb torre adossat a l'est i un cos residencial independent situat al sud-est. Aquesta part queda tancada dins un barri al qual s'hi accedeix per un gran portal flanquejat per dues torres circulars emmerletades. Inclou un ampli recinte on, a la part posterior, hi ha encara altres instal·lacions auxiliars, com una pallissa o un cobert porxat. Més a llevant i a una certa distància hi trobem el teatre-cinema i la capella, dedicada a la Mare de Déu del Roser, i al nord s'estén el bosc anomenat de les Torres, amb un camp de futbol entremig.

L'antiga masia és de planta quadrada i consta de planta baixa més un pis i golfes. Originàriament es distribuïa en tres crugies, i més tard es va ampliar amb una crugia més a cada costat; possiblement també es va ampliar per la part posterior amb un cos de menor alçada. Actualment la façana principal, encarada vers migdia, presenta cinc eixos d'obertures, amb un portal adovellat central i les finestres emmarcades amb pedra carejada, dues de les quals han estat transformades en balcons. A la part superior de l'eix central llueix un magnífic rellotge de sol de forma quadrada emmarcat amb rajola policromada. L'interior de la casa ha conservat perfectament la distribució de les tres naus, amb una àmplia sala al primer pis i un vestíbul anàleg a la planta baixa. Ambdues distribueixen l'accés a les estances laterals mitjançant unes portes que compten amb magnífiques llindes decorades amb gravats: Destaquen per la varietat en els motius decoratius i els símbols, que no es repeteixen en cap d'elles. Tota aquesta part es va construir de manera perfectament planificada i regular l'any 1593, tal com posen de manifest dues inscripcions de les llindes.

El cos adossat a la banda dreta queda disposat de forma obliqua. És una construcció més moderna, de tres crugies, que compta amb una torre de cinc pisos d'alçada al costat oest i amb un cos davanter més baix coronat per una terrassa balustrada de maons.

Al costat esquerra s'aixeca una construcció de planta quadrada de quatre pisos i amb teulada a quatre vessants sobre un ampli ràfec. Presenta una composició totalment simètrica i regular de factura contemporània, probablement del tombant de segle XX.

Pel costat de migdia tanca el barri una construcció també de funció residencial feta ja en època de l'OTA, possiblement bastida sobre antics coberts. És formada per dos cossos: un de transversal, de dues plantes, i un altre que compta amb un pis més i té el carener perpendicular a la façana.

El teatre-cinema, que és la construcció més moderna (1950), té una planta allargada que queda flanquejada per dos cossos laterals avançats i més alts. La façana principal queda remarcada per un porxo amb tres arcades amb una escalinata davantera d'accés.

Més a llevant s'aixeca en solitari la capella de Santa Maria, construïda entorn dels anys 1925-28. És un temple d'una sola nau amb planta de creu llatina. Exteriorment força austera, a la façana principal destaca per un timpà exempt amb un baix relleu que recrea l'episodi dels evangelis en què Jesús és envoltat per infants, en clara al·lusió amb l'orientació de la finca envers la protecció dels menors. La façana és coronada amb un campanar d'espadanya, i a la part alta tots els murs tenen finestres amb vitralls translúcids que estan protegits per reixes. L'interior es caracteritza per un espai de gran amplitud, ben il·luminat pels finestrals i amb una alta coberta sustentada per dos arcs diafragmàtics. A l'altar llueix un retaule dedicat al Roser, obra de l'escultor Gomara (la imatge) i del pintor Darío Vilás.

En el camí d'accés entre el barri i l'ermita hi trobem una font de tipus modernista, amb una imatge de la Mare de Déu de Montserrat.

Observacions:

Altres denominacions: Santa Maria de les Torres

Informació facilitada pel president de l'OTA. Dades documentals facilitades per l'Arxiu Municipal i pel Centre d'Estudis i Recerca de Lliçà de Vall (CER).

Història

La masia és d'origen medieval i antigament es coneixia com a mas Torres o can Torres. El nom de Torres ja consta en el fogatge de 1497. En el fogatge de 1553 s'esmenta a nom de Joan Torres. En diversos documents al llarg del segle XVI (1508, 1554/1576) també es fa referència al mas Torres. El 1596, en un document anomenat "Repertori comemorial i consueta de rendes i fruits" hi ha la següent referència: "La Casa Torres de Lliçà de Vall posseïx tres feixas de terra ditas los feudons qual son enclou y senyoria de la Rectoria de dita parròquia (...)". El 1634 el propietari era Joan Torra, que havia de pagar un cens corresponent a un parell de capons per Nadal més 18 ous al monestir de Sant Pere de les Puel·les.

L'any 1593 la part principal de la masia es va reconstruir per dotar-la d'una estructura clàssica i perfectament regular amb tres crugies. Així ho posen de manifest les llindes interiors, dues de les quals tenen inscrit aquest any. Això denota que al segle XVI ja era un dels masos principals del terme, i la família torres devia haver assolit un nivell social destacat. En aquesta època, doncs, l'estructura de la masia en el seu cos originari havia quedat ben definida, encara que als segles XVII o XVIII s'hi van fer algunes ampliacions.

La família de cognom Torra o Torres es va mantenir al capdavant del mas fins al segle XIX. Al segle XVII tenim documentats Joan Torra (1663, 1667, 1672). El 1705 hi ha referències sobre la defunció de Paula Torra, muller de Joan Torra. L'any 1786 hi ha documentat Josep Torra que, juntament amb Josep Nadal, consta en una causa sobre l'ús de les aigües de reg. Sobre aquesta qüestió cal dir que la masia era beneficiària del Rec de les Torres, que iniciava el seu recorregut en un punt força distant de Lliçà d'Amunt i arribava fins aquesta masia. Les primeres escriptures de la masia on aquest rec consta més explícitament són de l'any 1832. Encara avui està en ús i proporciona aigua de reg a les terres de la finca.

A principis del segle XIX, en l'Apeo o registre municipal de finques de l'any 1818 la casa apareix a nom de Joan Torres. Més endavant va passar a una família destacada de Barcelona, els Agustí, que hi venien a estiu i tenien masovers a la casa. Mossèn Joan Masó en el programa de la Festa Major de 1988 explica alguns detalls de la vida d'aquesta família a Lliçà. Eren molt nombrosos, ja que tenien dotze fills i venien amb el servei: la dida, la mainadera, la cuinera, la cambrera, etc. Cada vespre, després de resar el rosari, hi havia ball amb el fonògraf, que era compartit tant pels fills de l'amo com dels masovers. Un dels fills dels

propietaris, Ignasi Agustí i Peypoch, fou un conegut periodista i escriptor, autor de la coneguda sèrie de novel·les “La Saga dels Rius”, de la qual als anys 1940 se’n va fer una pel·lícula i a la dècada de 1970 una sèrie televisiva. La primera novel·la, “Mariona Rebull”, es desenvolupa en bona part a Lliçà de Vall i en aquesta mansió, ja que l’autor situa la casa de la protagonista a la torre residencial que hi ha al costat de la masia. En altres obres Ignasi Agustí narra les seves vivències de jove en aquesta masia i també a can Coll. En època dels Agustí, doncs, el conjunt es va ampliar amb noves edificacions, com ara la torre residencial de ponent.

L’any 1925 Ramon Albó, polític, sociòleg i advocat especialitzat en temes penitenciaris, va aconseguir la compra de la masia de les Torres per tal de destinar-la a un projecte de colònia agrícola. Ramon Albó i Martí (Barcelona, 1871 - 1955), d’ideari conservador i catòlic, s’havia interessat des de jove en temes carceraris, i aviat fou nomenat cap del Patronat de Nens i Adolescents Presos. El 1905 va escriure un llibre sobre “Corrección de la infancia delincuente”. Fou el primer jutge president del Tribunal Tutelar de Menors des del 1922, i aquest any fou nomenat també Director General de Presons, càrrec des d’on intentà reformar el sistema penitenciari i rehabilitar els joves delinqüents.

Precisament amb aquesta finalitat l’any 1925 Albó va cedir la propietat de les Torres primer al tribunal de menors, amb la idea de convertir la masia en un centre d’atenció a nois en risc d’exclusió social. El 1928 es va fundar oficialment l’Obra Tutelar Agrària (OTA), que va assumir la titularitat de l’escola i colònia agrícola que s’estava creant entorn d’aquesta finca, que també incloïa la casa de la Bella Plana i, més tard, l’antiga masia de can Nadal. En un principi a la Bella Plana s’hi van instal·lar noies i a les Torres nois, però veient que amb un veïnatge tan proper això podia ser una font de problemes aviat es decidí dedicar tota la colònia només a nois. El 1927 el centre tenia 80 alumnes. Més tard es van reconstruir o adaptar antics coberts com a edificis residencials i altres serveis, i els alumnes van augmentar fins a 150.

Entorn de 1925-1928 Albó va fer construir la capella de la Mare de Déu del Roser, per la qual cosa el conjunt va començar a ser conegut com a Santa Maria del Vallès o de les Torres. Pel que es diu en un llibre de Ricard Font (2011: 61) queda clar que l’església ja existia l’any 1928: “la foscor comença quan la Junta de Protecció autoritza l’any 1928 uns pagaments per habilitar la finca i l’església de les Torres amb un pressupost extraordinari”. També diu que Ramon Albó va destinar aquesta partida que havia de ser per a l’església a construir la masia de Bella Plana l’any 1929. Així mateix, en un altre llibre escrit pel mateix Ramon Albó (1955: 125-126) sembla entendre’s que l’arquitecte seria el reconegut Enric Sagnier (1858-1931), que també va firmar el projecte de la masia de la Bella Plana. L’interior de la capella té un retaule dedicat al Roser, amb una imatge de l’escultor Gomara i les pintures de Darío Vilás. El retaule es va fer per iniciativa del secretari de la Junta de Menors. A la capella s’hi celebrava un romiatge i aplec del Roser, en el qual hi participaven veïns, alumnes i ex-alumnes. La capella tenia un benefici eclesiàstic de la Mare de Déu de Gràcia. Hi ha una tradició que diu que quan les gallines ponien els ous les dones els portaven davant de l’altar d’aquesta capella perquè els donés la classe d’aviram que més els convenia, ja fos gall o gallina.

Amb l’adveniment de la Segona República Ramon Albó va perdre tots els seus càrrecs. Després de la Guerra Civil va ser rehabilitat, i el seu paper en la reconstitució del Tribunal de Menors, des d’una posició tradicionalista i catòlica, ha estat controvertit. En els anys posteriors a la guerra els menors de 14 anys eren ubicats a la Bella Plana, amb un mestre i un educador. A la casa pairal hi residien uns 20 nois d’entre 18 i 20 anys, que estaven acollits per Ramon Albó i la seva esposa Maria Ferrer. A la casa dels oms un educador tenia també al seu càrrec uns 20 nois, d’entre 16 i 17 anys. Finalment, a la casa petita un altre matrimoni tenia cura dels nois d’entre 14 i 16 anys. Les dues masies s’havien anat complementant amb un bon nombre d’instal·lacions agropecuàries que constituïen una granja autosuficient, amb tot tipus de bestiar i una bona àrea de regadiu. Els productes es transportaven en carro cap a Granollers i es venien al mercat. Una de les especialitats de la casa era, i encara és, les mongetes del ganxet. L’últim edifici que es construï al recinte de les Torres va ser el teatre-cinema, l’any 1950 (Busto, 2017: 25). Comptava amb un ampli escenari, sala de butaques, una moderna instal·lació de luminotècnia i decorats pintats pels propis alumnes.

L'any 1930 el matrimoni format per Josep Domènech i Mas i Josefa Pardo i Cruells van començar a dirigir la "Colònia Agrícola Santa Maria del Vallès". Quan durant la Guerra Civil espanyola aquesta institució fou tancada, el Sr. Domènech continuà en la plantilla de funcionaris del Tribunal Tutelar de Menors i també en la direcció de l'Escola Agrícola de Plegamans, fins a la reobertura de Santa Maria del Vallès en 1940, on el matrimoni continuà fins a la seva jubilació a l'octubre de 1971. En tot aquest període el Sr. Domènec va treballar amb mestres, educadors i altres empleats per tractar sobre la gestió pedagògica, agrícola i administrativa de la Institució, i la Sra. Pardo va ser la responsable de la gestió de les cases: cuina, neteja de les dependències, vestuari (confeccionava la roba de tots els alumnes), etc. En Josep Domènech dirigia un equip format per un mestre, tres educadors i les seves respectives esposes, que en règim familiar portaven els alumnes dividits en 4 grups. En tot moment es preocupaven de donar l'ensenyança més adient als alumnes acollits i es preocupaven de fer-los la vida més agradable, i s'interessaven per tot. Compartien la taula dels alumnes junt amb els seus fills, que feien la mateixa vida familiar. El 28 d'abril de 1983 el matrimoni Domènec-Pardo va rebre la "Medalla del Treball Francesc Macià" de la Generalitat de Catalunya, per la seva dedicació durant més de 35 anys a l'educació i assistència dels alumnes acollits a Santa Maria del Vallès.

En els darrers decennis la colònia agrícola ha seguit en actiu. A la dècada de 1970 la residència de la Bella Plana va quedar deshabitada i les instal·lacions de l'OTA es van concentrar a les Torres. En l'actualitat l'Obra Tutelar Agrària és una fundació privada sense ànim de lucre que continua desenvolupant diferents programes assistencials i socioeducatius per a adolescents i joves en risc d'exclusió social. La fundació manté la identitat i els valors cristians que han inspirat l'OTA des dels seus inicis. A més de les masies de Les Torres i la Bella Plana, a Lliçà de Vall l'OTA és propietària també de can Nadal.

Bibliografia

ALBÓ MARTÍ, Ramon (1955). *Siguiendo mi camino*, Ed. La Hormiga de Oro, p. 122-127.

BUSTO VEIGA, Anna M. (2017). *Els nostres records. A l'Arxiu Municipal de Lliçà de Vall*. Ajuntament de Lliçà de Vall, p. 24-25, 140.

CARRERAS FONT, Núria et al. (1999). *Lliçà de Vall, 1.000 anys d'història*. Ajuntament de Lliçà de Vall, p. 27, 36, 112-113, 126.

FONT SUGRANYES, Ricard (2011). *Els altres nens de la guerra del 36*. Papés Editors, p. 61.

GARCIA-PEY, Enric (1999). *Lliçà d'Avall/de Vall. Recull onomàstic*. Ajuntament de Lliçà de Vall, p. 213, 231-232.

GARRIGA, Joan (1991). *De Licano Subteriore a Lliçà d'Avall/de Vall*. Ajuntament de Lliçà de Vall, p. 91-92.

MASSIP, V (1926). *Escola agrària Les Torres*. Diari de Granollers, núm. 224.

MASÓ, Joan (1988). "Santa Maria del Vallès, Les Torres", Programa de Festa Major, Lliçà de Vall.

MASÓ, Joan (1996). "Santa Maria del Vallès, Les Torres". *Fem Camí*, núm. 31. Parròquia de Lliçà de Vall.

Enllaços d'interès:

[Web de la Fundació privada Obra Tutelar Agrària](#)

